

мову, мовна компетентність мають бути важливим складником цілісного розвитку дитини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кузнецова О. Ю. Розвиток мовної освіти у середніх та вищих закладах Великої Британії (II пол. 20ст.) : дис. ... д-ра пед. наук : спец. 13.00.01 / Кузнецова О. Ю. – Х., 2003. – 399 с.
2. Локшина О. І. Моніторинг якості освіти: становлення та розвиток в Україні : рекомендації з освітньої політики / [під ред. О. І. Локшиної]. – К. : К.І.С., 2004. – 160 с.
3. Annan N. Report on the Teaching of Russian / N. Annan. – London : HMSO, 1962. – 32 p.
4. Atkinson D. Teaching in the target language: a problem with current orthodoxy / D. Atkinson // Language Learning Journal. – 1993. – N 8. – P. 2–5.
5. Languages and the Young School Child : The Nuffield Foreign Languages Teaching Materials Project / [Ed. by H. H. Stern]. – London : Oxford University Press, 1969. – P. 148–161.
6. Stern H. French from age eight or eleven? / H. Stern, C. Burstall, B. Harley. – Toronto : Ontario Institute for Studies in Education, 1974. – 180 p.

РЕЗЮМЕ

Л. М. Заблоцкая. Процесс введения предмета «Современные иностранные языки» в учебный план начальных школ Великой Британии.

В статье анализируются практические аспекты введения предмета «Современные иностранные языки» в учебный план начальных школ Великой Британии с целью определения возможности творческого использования британского опыта в процессе формирования языковой компетенции учеников в современных начальных школах Украины.

Ключевые слова: современные иностранные языки, учебный план, начальные школы, языковая компетенция.

SUMMARY

L. Zablotska. The process of implementation of modern foreign languages into primary school curriculum in Great Britain.

The article examines of practical aspects of implementation of modern foreign languages into primary school curriculum in Great Britain in order to define the ways of creative usage of the British experience in the process of formation primary schoolchildren's language competence in Ukraine.

Key words: modern foreign languages, curriculum, primary schools, language competence.

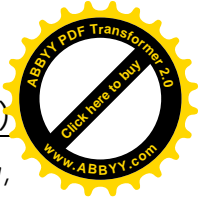
УДК371.22 (410)

О. С. Ковальчук

Луцький національний технічний університет

СУЧАСНІ РЕФОРМИ ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ У ШВЕЦІЇ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

У статті досліджено сучасні (кінець ХХ початок – ХХІ століття) реформи в галузі середньої освіти Швеції, основною з яких стала децентралізація управління. Запропоновано використати позитивний шведський досвід шкільної автономії для проведення реформаційних процесів в Україні.

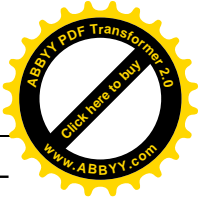
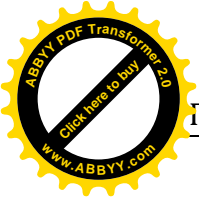
Ключові слова: реформа, децентралізація, система освіти, Швеція, автономія.

Постановка проблеми. Останнім часом українські та зарубіжні науковці і публіцисти почали проявляти значний інтерес до системи освіти в Швеції (А. Климович, Н. Лавриченко, О. Локшина, В. Мархлевский, О. Матвієнко, Д. Айм-Абоджи (D. Ayim-Aboagye), У. Блосінг (U. Blossing), С. Вальдо (S.Waldo), Н. Вальстрем (N.Wahlström) та ін.). Таке посилення уваги є закономірним, адже Швеція завжди вважалася лідером в освітній галузі, виділяючи 7,8% валового національного продукту на освіту. Крім того, державні інвестиції в розвиток науки сприяли проведенню значної пошукової роботи місцевими дослідниками, і, як наслідок, – Швеція визнана однією з найкращих країн світу в галузі інформаційних технологій.

Однією з перших Швеція була і у 1842 році, запровадивши обов'язкову початкову освіту (*folkskola*) передусім як важливий крок до досягнення більшої економічної рівності та соціального захисту громадян. У 60–90 роках ХХ століття шведська система освіти поряд з освітніми системами інших провідних європейських країн зазнає суттєвих змін і трансформацій.

І вже справжнім лідером можна вважати шведську систему освіти у галузі управління навчальними закладами, оскільки поряд з Фінляндією та Данією, Швеція у 90-х роках ХХ століття надала школам повну автономію в управлінні навчальним процесом.

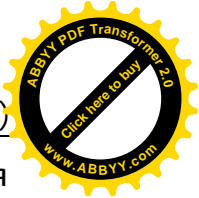
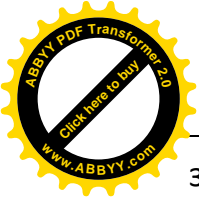
Аналіз актуальних досліджень. Тривалий феномен успіху шведської системи освіти змусив українських науковців провести деякі дослідження у цій царині. Вітчизняні дослідники (М. Авраменко, Г. Алексеєвич, Г. Єгоров, Н. Лавриченко, Б. Мельниченко, А. Сбруєва) звертали свою увагу на проведення реформаторського руху в європейському вимірі з метою виявити важелі та чинники, які сприяють прогресивному просуванню освітніх реформ. Дослідження українських науковців більше стосувалися аналізу цілей та змісту сучасних шкільних реформ у країнах Євросоюзу (Г. Єгоров, Б. Мельниченко), зокрема у Швеції (Н. Лавриченко) або виявлення стратегій сучасних освітніх реформ в англійських країнах (А. Сбруєва). Проте науковці практично не торкалися питання можливості застосування позитивного шведського досвіду для проведення реформаційних процесів в Україні.

Мета статті – хронологічно дослідити сучасні (кінець XX початок – XXI століття) реформаційні процеси в галузі середньої освіти Швеції, виявити позитивний шведський досвід шкільної автономії та державної підтримки, щоб запропонувати його для застосування в Україні.

Виклад основного матеріалу. Хоча система освіти Швеції зазнала деяких серйозних змін протягом кількох десятиліть, основна мета освіти в Швеції залишилася майже без змін – від освіченої нації до економічно потужної держави. Найбільш вагомими реформи в системі освіти Швеції були здійснені після Другої світової війни у відголос освітнім реформам інших провідних європейських країн, таких як, Великобританія, Німеччина, Франція та ін. У той час, користуючись статусом нейтралітету, Швеція швидко відновила свій індустріальний потенціал та стала економічно сильнішою порівняно зі своїми європейськими сусідами, які були втягнуті у війну, та відповідно привабливішою для емігрантів з інших країн. За статистичними даними «приблизна кількість іммігрантів, які щороку приїздили в Швецію з інших країн, становила 30% від кількості новонароджених» [8, 12]. Такий приплив «легалізованих туристів» спричинив появу нових національних меншин, що не лише «національно збагатили життя корінних шведів, але й поставили свої вимоги до галузі освіти, зокрема до навчання мовами національностей» [8, 12].

На початку 50-х років минулого століття шведський парламент (Риксдаг – Riksdagen) переглянув національну ситуацію у країні і був змушений назвати її багатонаціональною. Беручи до уваги національне і культурне різноманіття країни, шведський уряд утвердив зміни в освітній галузі з метою надати всім громадянам країни належну шкільну освіту. Для забезпечення рівного доступу до навчання було вирішено обов'язковою іноземною мовою на усіх освітніх рівнях обрати англійську. На думку шведських науковців І. Ельквіст-Зальтцмана та С. Оппера (I. Elgqvist-Salzman and S. Opper), крім ідеї інтернаціоналізації шведської громади та надання її членам рівного доступу до навчання, освітня реформа мала ще економічне підґрунтя. Міжнародна торгівля для Швеції була найприбутковішим джерелом доходу держави, тому розширення зон торгівлі сприяло розвитку економіки країни. «Підтримка країн, що розвиваються, – це був єдиний шлях, який сприяв розширенню торгівлі по всьому світу» [4, 21]. Попри можливість стати членами шведської громади іммігранти мали

змогу утримати свою національну ідентичність шляхом використання рідної мови. (На сьогодні у Швеції кількість мов, які є рідними для іммігрантів Швеції поряд з корінними національними меншинами фінів та саам, і сягає 200.)

Наступний вектор реформування шкільної освіти був спрямований на обов'язкову середню освіту. Забезпечивши рівний доступ до навчання для всіх прошарків населення, метою нової освітньої політики шведського Риксдагу було «дати змогу молоді Швеції отримати ширший діапазон знань та можливість надалі навчатися в університеті» [3, 11]. Після запровадження 8-річної обов'язкової освіти у 50-х роках ХХ ст., зважаючи на низку спроб та помилок, реформа 1962 року (Education Act, 1962) уводить обов'язкову дев'ятирічну школу (*grundskolan*) (див. схему 1)⁹. Головною ідеєю цієї реформи було «соціальне виховання».

Схема 1.

Структура шкільної освіти у Швеції згідно з реформою 1962 року

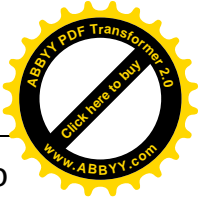
	класи 12345678 9	
Дошкільне виховання	Основна обов'язкова школа (<i>grundskolan</i>)	Старша середня школа
Вік 0–6	вік 7–16	вік 17–18 (19, 20)

(джерело: автор)

Саме у цей період починають створюватися перші учнівські ради. Адже ідея соціального виховання передбачала залучення учнів до громадського життя та розвиток власного бачення демократії з метою закладання «міцного підґрунтя для здобуття політичних знань, соціальних та культурних цінностей» [4, 45]. Крім виховання демократичних цінностей через створення учнівських рад, уряд Швеції мав на меті знищення елітності освіти, запобігання безробіттю та соціальній незахищеності громадян.

Після затвердження структури обов'язкової школи шведські реформатори освіти взялися за зміст навчальних програм, де запровадили систему елективних предметів. Кожен учень, досягнувши останньої сходинок обов'язкової освіти, мав право обирати предмети для навчання серед низки запропонованих: математика, музика, малювання, ремесла (ручна праця), англійська мова, або друга іноземна, для подальшої професійної орієнтації. Проте реформа 1969 року обмежила перелік

⁹ Позитивним моментом реформи 1962 року було те, що затверджена урядом структура початкової та середньої школи не змінилася і до сьогодні. Зміни відбувалися лише на рівні старшої середньої школи (upper-secondary school).

елективних предметів, а у 1978 році навчальні програми було переглянуто ще раз і, як результат, запроваджено такі зміни:

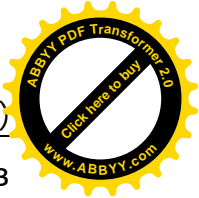
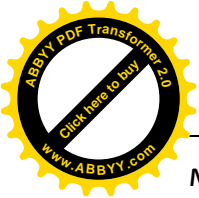
- Обов'язкові предмети «Природа» та «Соціальні науки» було об'єднано в єдиний предмет «Громадянська освіта».
- Учні повинні були обирати предмети відповідно до подальшого професійного спрямування.
- Учителі обов'язкової середньої школи повинні надавати різнобічну у баченнях, нейтральну у судженнях та об'єктивну за змістом презентацію фактів з предмета [3].

1969 рік відзначений також започаткуванням загальнодержавних випускних тестів як незалежної форми оцінювання знань учнів. Незалежне тестування замінило шкільні екзамени *studentexamen*, результати яких давали (чи не давали) право для вступу в університет¹⁰.

Другий цикл – старша середня школа – до 1964 року пропонував три альтернативні форми продовження навчання: продовження навчання у школах (подальша середня освіта), академічні гімназії та професійні училища (*the Continuation School, the Academic Gymnasium, the Vocational School*). Продовжувати навчання у школах можна було за такими напрямками: торгівля і технології, економіка, гуманітарні дисципліни та соціальні науки. Особливістю такого навчання було те, що до старших–середніх шкіл приймали навіть тих громадян, які не мали рівня обов'язкової освіти, проте мали професійний досвід чи вміння. Академічні гімназії, у свою чергу, пропонували курси з вивчення німецької, французької мов, статистики й теорії ймовірності, громадянської освіти, бізнес–адміністрування та психології. Понад 800 різних предметів вивчалось у професійних училищах по всій країні. Проте тривалість курсу визначалась згідно з потребами учнів, а рішення щодо кількості предметів та їх спрямування ухвалювали органи місцевого самоврядування.

У 1969 році всі три форми старшої середньої школи були реформовані в єдину форму – гімназія. Учням гімназії було дано

¹⁰ Швеція є тією унікальною країною, де учні отримують перші оцінки лише наприкінці навчання в обов'язковій середній школі, тобто у 8–9 класах. Відповідно до навчальних досягнень вони можуть отримати одну з трьох можливих оцінок: «зараховано», «зараховано з бонусами» (додатковими балами), «зараховано з відзнакою». Учням, які не змогли досягнути жодного із зазначених результатів, надається педагогічна підтримка і право повторного складання іспитів. Якщо ж вони знову зазнали невдачі, то змушені залишити школу без сертифіката про закінчення першого циклу середньої освіти, що присуджується успішним випускникам [1, 105].

можливість обирати власну навчальну траєкторію серед 20 циклів національних програм після базової освіти в межах двох-, трьох- чи чотирьохрічного навчання, з яких лише три є академічними (соціологія й гуманітарні науки, природничі науки й технологія та естетика), а решта – професійно зорієнтованими.

У 70–80-х роках було вжито низку заходів щодо вдосконалення гімназійної освіти з метою досягнути більшої відповідності між потребами ринку праці та системи вищої освіти, з одного боку, та вимогами учнів – з другого. Оскільки ринок праці потребує робітників різних спеціальностей, попит вимагає рівноваги у підготовці спеціалістів з економіки, технічних та природничих, гуманітарних та соціальних дисциплін. Так, збільшення кількості учнів, що вивчають економічні дисципліни, повинно відбуватися пропорційно до збільшення кількості зацікавлених у технічних дисциплінах. Відповідний баланс повинен спостерігатися і в гендерній рівності. Дівчат варто було більше заохочувати до вивчення природничих дисциплін. Повністю введення нової системи гімназійної освіти завершилось у 1995/96 навчальному році, у результаті чого структура шкільної освіти в Швеції набула наступного вигляду (схема 2)

Схема 2

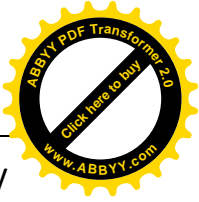
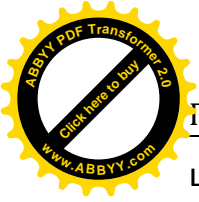
Структура шкільної освіти у Швеції на 1995 рік

Вік	12345 6789 101112131415 16171819				
Освіта	дошкільна		обов'язкова середня		старша середня
Заклад	<i>förskola</i>	<i>förskole-klass</i>	<i>grundskola</i>		<i>gymnasieskola</i>

(джерело: Eurydice [6, 55], переклад автора)

З приходом до влади у 1976 році першого (за останні 40 років) просоціалістичного уряду відбулися тривалі (1976–1978 рр.) парламентські обговорення, на яких значно критикувалась робота установ державного підпорядкування, а освіта була визначена головним чинником зниження темпів розвитку шведської системи соціального добробуту. Суперечки в основному стосувалися неліквідності централізованої державної освіти та високих видатків на її утримання. Держава не могла запропонувати учням нічого, крім державної освіти.

На початку 80-х років ХХ століття бізнес-структури та крайні праві політичні партії зініціювали освітню реформу під гаслом – «конкурентність, вибір та відповідальність» [7, 6]. Унаслідок здійсненої реформи класична

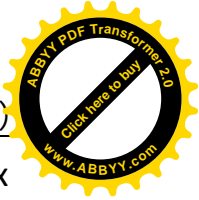
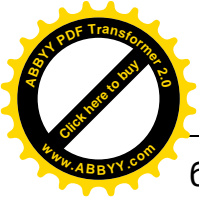

централізована модель шведської шкільної освіти трансформувалась у децентралізовану і дерегульовану. Муніципалітети отримали всі повноваження, необхідні для послідовної і повноформатної реалізації політики Міністерства освіти на місцях.

На думку Н. Лавриченко, здійснена під час реформи дерегуляція шкільної освіти відбулася значною мірою за рахунок зміни стратегії фінансування [1, 104]. Адже до реформи держава покривала близько 50% загальних видатків на потреби галузі (оплата праці директорів, учителів, обслуговуючого персоналу школи), а решту цільових коштів (переважно на ремонт шкільних приміщень, навчальні матеріали, шкільне обладнання, харчування, транспорт тощо) надавали органи місцевої влади. Унаслідок реформи кошти з державного бюджету стали розподілятися між регіонами за демографічним принципом, тобто з розрахунку на кількість учнів, а муніципалітети отримали право самостійно їх розподіляти залежно від потреб навчальних закладів – кадрових, господарських, соціального захисту учнів та їх сімей та ін. Деретуляційні заходи в системі освіти дістали подальшого розвитку в 1989–1991 роках, коли до влади прийшли соціал-демократи. За оцінкою ОЕСР (Організація Економічного Співробітництва та Розвитку), шляхом екстенсивних реформ Швеція перетворила одну з найбільш централізованих західних систем освіти у найбільш децентралізовану з повною автономією в ухваленні кадрових, освітніх, фінансових та адміністративних рішень [5].

Відчутний спад на початку 90-х років в економіці Швеції призвів до зростання показників безробіття та національного боргу. Спричинене економічною кризою загострення політичної ситуації у країні знову привело до влади соціалістів у 1991 році. Новий уряд відмовився продовжувати дерегуляційні реформи у галузі шкільної освіти, започатковані попереднім кабінетом, проте не став скасовувати його напрацювання. Освітні реформи були продовжені, але в дещо іншому напрямі. Вони переважно стосувалися змісту освіти та системи контролю й оцінювання учнівських знань.

Основний напрям реформування галузі освіти новим урядом мав назву – «революція вибору», що передбачало підвищення статусу незалежних (independent) або приватних шкіл. Ще до реформи у Швеції

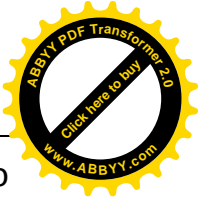
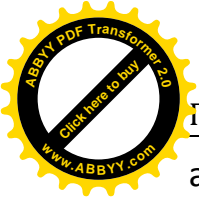
була надзвичайно мала кількість приватних як дошкільних, так і шкільних закладів: лише 1% учнівського загалу відвідував такі школи. Реформа 1992 року, що передбачала розвиток програми ваучерів, радикально змінила цей показник, піднявши його до 10% [8, 5].

Згідно з ваучерною програмою, майже кожен, хто має на це право, може відкрити та організувати роботу школи на кошти органів місцевої влади. Незалежно від засновників, приватних осіб чи організацій, компаній, батьківських кооперативів, навчальні заклади недержавного сектора можуть користуватися грантами від муніципальної влади за умови, якщо вони дістали визнання Національної агенції у справах освіти. Аномальним є той факт, що як державні, так і незалежні школи Швеції повністю фінансуються державою за схемою – «гроші йдуть за дитиною», при цьому освітні послуги, а також підручники в обох типах шкіл надаються безоплатно. Крім того, приватні освітні заклади повинні дотримуватися національних навчальних програм, надавати вільний доступ до навчання всім бажаючим віком від 7 до 20 років, незалежно від їхньої етнокультурної належності, соціального статусу, статі тощо.

За свідченнями шведських науковців (A. Ahlin, M. Sandström & F. Bergström, A. Björklund) [8, 6] та звітів Міністерства освіти, збільшення кількості приватних шкіл сприяло зростанню конкуренції на ринку освітніх послуг, що дає можливість батькам учнів обирати між державною школою (за місцем проживання) та приватним навчальним закладом (який працює за девізом: «хто перший прийшов – той перший місце знайшов»). Вплив освітньої конкуренції на роботу навчального закладу виражається в таких показниках: а) збільшується якість та рівень досягнень учнів; б) покращуються результати за зменшення витрат на кожного учня; в) збільшується нерівність результатів.

Упроваджувати та контролювати здійснення окреслених реформаційних стратегій була призначена у 1991 році Національна агенція з питань освіти (National Agency for Education). Ця підвідомча Міністерству освіти структура була покликана виконувати такі функції:

- розвивати школи – розробляти навчальні програми з відповідним методичним супроводом, надавати допомогу вчителям у реалізації шкільних програм;
- оцінювати знання учнів з таких шкільних предметів, як шведська,

англійська мови та математика, розробляючи з цією метою науково вивірені тести;

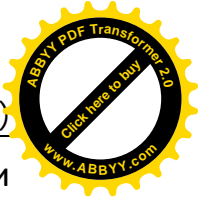
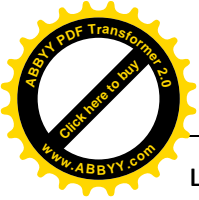
- здійснювати моніторинг втілення в життя прийнятих парламентом законів у галузі шкільної освіти [1, 104].

У 1997 році у Швеції була започаткована практика широкого обговорення та схвалення Національного плану розвитку шкільної освіти. Так, у першому з цих планів (1997) [1, 107], йшлося про істотне збільшення державних грантів на потреби освіти в муніципалітетах. Частиною цього плану стало також укладання угоди на п'ятирічний термін між спілкою вчителів та Асоціацією голів регіональних відділів освіти як представницького органу роботодавців. Згідно з цією угодою вчителі отримали чіткі гарантії оплати праці, а також перелік функціональних обов'язків і прав. Як наслідок, їх заробітна плата перевищила зарплатню інших працівників зі статусом державного службовця в середньому на 10%. Водночас вчителі були зобов'язані постійно вдосконалювати фахову майстерність, опановувати новітні педагогічні методи й технології.

Уряд, у свою чергу, зобов'язався звітуватися перед громадою про здійснену впродовж трьох (а надалі двох) років роботу в галузі освіти, подавати відповідний звіт у письмовій формі на розгляд і схвалення парламенту, а також документально фіксувати й оприлюднювати наміри подальших дій.

Один з пунктів окресленого у 1997 році плану розвитку національної освіти передбачав забезпечення рівності доступу до освіти. Реформування освіти шляхом надання рівності проявилось через стратегії *рівності стартових можливостей, рівності прав на отримання освіти та рівності результату*.

Забезпечення *рівності стартових можливостей* школярів–початківців шведський Риксдаг розпочав з масового залучення дітей віком 1-5 років до системи дошкільної підготовки, а також зі створення умов для зарахування до першого класу дітей не лише 7-, а й 6-річного віку (схема 2). Варто зазначити, що питання організації дошкільної освіти було порушене урядом ще у 1995 році. Тоді уряд зобов'язав муніципальну владу опікуватися тим, щоб кожна дитина віком 1–12 років, батьки якої працюють або навчаються, мала можливість безкоштовно відвідувати дитячі центри і перебувати там під наглядом досвідчених педагогів. Згодом майже всі діти

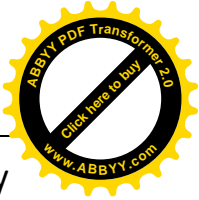
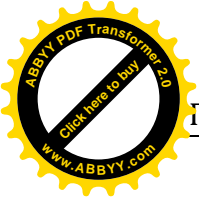
шестирічного віку, які не відвідували дитячий садок, стали проходити дошкільну підготовку в дитячих центрах – державних, або приватних.

Середня школа «Hela Varldans Skolan» у місті Карлскрона є чудовим прикладом забезпечення *рівності прав учнів на отримання освіти*. Заклад запроваджує інтегрований підхід до навчання учнів, вихідців із соціально неблагополучних районів, в яких кількість іммігрантів становить близько 40% усіх жителів. У школі навчаються учні, представники 45 різних національностей, для 80% учнів шведська не є рідною мовою, 65 % дітей походять із сімей з низьким рівнем доходів, більшість батьків цих дітей мають низький рівень грамотності. У відповідь на існуючу мовну проблему школа пропонує підготовчі заняття, для тих потребує притулку чи адаптації, та уроки з рідної мови для іноземців (пропонується 6 іноземних мов). Додатковий догляд за дітьми пропонується і в позакласний час (до кінця роботи школи). За потреби для дітей іммігрантів створюються гендерні класи (окремо для хлопчиків, окремо для дівчаток) з метою виховання взаємної поваги та рівності до протилежної статі. Такими групами опікується кваліфікований керівник – вихователь.

Стратегія *рівності результату* сама по собі передбачає позитивну дискримінацію, оскільки для досягнення рівного результату учасники мають нерівні початкові можливості. Принцип позитивної дискримінації передбачає впровадження підходу вибірковості (а не рівності) для забезпечення рівного існування етнічних та соціальних меншин. Цей принцип часто застосовується у здійсненні фінансування освітніх програм, коли більше коштів виділяється на (адміністративні, кадрові, матеріальні) потреби закладів інклюзивної освіти та закладів, де навчаються діти іммігрантів та діти з неблагополучних сімей.

Реформи нового тисячоліття переважно стосувалися змісту освіти та системи контролю й оцінювання учнівських знань:

- уведення нової форми оцінювання знань учнів за 6-рівневою оцінкою за 7-рівневому кодування: А–Е – «зараховано», F – «не зараховано»;
- проведення інспектування шкіл новою контролюючою структурою – Національна Інспекція шкіл (National School Inspectorate) – яка прийняла обов'язки свого попередника – Національної агенції з питань освіти (National Agency for Education), зановим графіком один раз у три роки (замість попереднього один раз на шість років);
- удосконалення навчальних планів і програм (проект 2007 року);

– уведення обов'язкового тестування для учнів третього року навчання (2009 рік).

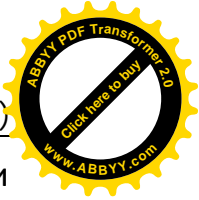
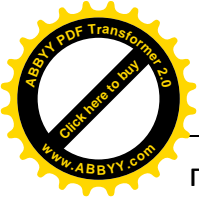
Стратегія реформування освіти Швеції намічена на 2007, рік заслуговує на особливу увагу, оскільки перегукується із загальноєвропейською програмою «Навчання впродовж життя», що передбачає більше самоосвіту, ніж навчання у закладах освіти. Цією реформою шведський уряд завірив своїх громадян, що держава буде намагатися сприяти кожному індивіду отримати освіту на різних стадіях людського життя.

Перспективний план реформування освіти на 2011 рік передбачає затвердження нового освітнього закону, що запровадить зміни у таких галузях:

- дошкільна освіта за вибором стане повноправним членом освітньої системи;
- забезпечення легітимної рівності між державними та незалежними школами;
- затвердження прав для учнів з особливими потребами;
- підвищення кваліфікаційних вимог до професії вчителя;
- збільшення та роз'яснення дисциплінарних повноважень учителів та директорів шкіл у межах уроку.

Влада України ще понад 10 років тому проголосила курс на європейську інтеграцію але реформи, проголошені Міністерством освіти та науки на зламі XX та XXI століть, лише «косметично» торкнулися сутності загальної середньої освіти, хоча так і не відбулося структурних змін в управлінні школами: владні повноваження у системі управління, як і раніше, розподілені між багатьма суб'єктами адміністративної вертикалі; кількість типів загальноосвітніх навчальних закладів надлишкова, мережа шкіл не оптимізована; до сфери функцій освіти відносяться питання соціальної сфери. Зберігається монополія у системі підвищення кваліфікації вчителів та розподілу підручників. Не змінилися і напрями фінансових потоків: як і раніше, фінансується не освіта окремого школяра, а потреби установ, організацій системи освіти. Тому досвід Швеції як лідера освітньої галузі є досить вагомим для українських науковців і політиків.

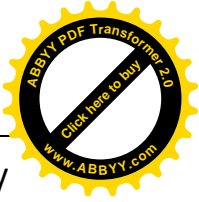
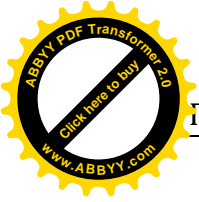
Особливо актуальним для України є досвід Швеції в умовах пошуку шляхів децентралізації та деконцентрації влади у галузі освіти, що

приводить до розширення самостійності навчальної установи. Прагнучи змінити національну систему освіти, у 2009 році уряд України обрав курс на автономію навчальних закладів, запропонувавши школам фінансову автономію. Для навчальних закладів України автономія потрібна не сама по собі, а як необхідна умова реалізації відкритості, диверсифікації та здатності до змін національної системи освіти. Обраний урядом України курс на розширення самостійності школи шляхом упровадження фінансової автономії гальмується недосконалістю законодавчої бази. Сформоване ще у 90-х роках законодавство України щодо шкільної освіти, прийнятий пізніше Бюджетний кодекс не дозволяють школам отримувати та повністю витратити навіть обмежені бюджетні кошти. Закріплений у Конституції принцип безкоштовності загальної середньої освіти у державних закладах входить у практичний конфлікт з гаслом рівного доступу до якісної освіти на тлі скромних державних ресурсів.

Іншим актуальним питанням для галузі середньої освіти України залишається проблема приватних шкіл. Держава продовжує закріплювати свою монополію в системі загальної середньої освіти, ігноруючи право батьків на вибір навчального закладу, який найповніше відповідає індивідуальним потребам дитини за її розвитком, релігійною, національною чи культурною ознаками. З моменту створення приватних шкіл у сучасній Україні до них застосовувалася ідеологія подвійних стандартів: з одного боку декларативне схвалення на державному рівні та маніпулювання умовами діяльності й утиски чиновників – з другого. Це призвело до того, що приватні школи сприймаються не як навчальні заклади, а як комерційні підприємства. Такі навчальні «підприємства», на відміну від державних шкіл, позбавлені фінансової підтримки уряду, участі у програмах соціального захисту (безкоштовні підручники, медичне обстеження), зменшення податків і комунальних тарифів, орендної плати за приміщення.

Висновки. Міцні позиції Швеції у міжнародних рейтингах щодо навченості учнів спонукають українських науковців до огляду процесів реформування галузі освіти в державі, що привели до таких високих результатів. Цілком імовірно, що високий соціальний рівень життя своїх громадян уряд Швеції зміг забезпечити завдяки децентралізації влади на місцях. Адже децентралізація передбачає широку участь громади в ухваленні важливих рішень.

В умовах пошуку шляхів децентралізації та деконцентрації влади у галузі освіти актуальним для України є досвід Швеції у наданні школам повної автономії для ухвалення кадрових, освітніх, фінансових та адміністративних рішень. Проте автономні школи, на думку шведських реформаторів, не можна ототожнювати з приватними школами, які, на відміну від українських приватних шкіл, мають ті самі права та державну підтримку, що і державні школи. Така стратегія реформування у Швеції сприяла отриманню позитивного результату у боротьбі за вибір, рівність і якість наданих освітніх послуг.

ЛІТЕРАТУРА

1. Тенденції реформування загальної середньої освіти у країнах Європейського Союзу : [монографія] (ч. 1) / за ред. Н. М. Лавриченко. – К. : Пед. думка, 2008. 146 с.
2. Böhlmark. A. and M. Lindahl. «Does School Privatization Improve Educational Achievement? Evidence from Sweden's voucher reform», IZA Discussion Paper. – No. 36. – Institute for the Study of Labour, Bonn. – 2008. Retrieved 4 July 2010
<http://ftp.iza.org/dp3691.pdf>.
3. Desmond Ayim-Aboagye. Swedish Educational Reforms in Retrospect: The impact of Educational Research on Policy Formation.
4. Elgqvist-Saltzman I., Opper S. Equality and Internationalism: Two concepts at the forefront of Educational Transformation in Sweden? 12, Uppsala Reports on Education Uppsala: Department of Education, Uppsala university. 63.
5. Equity in Education: Thematic Review. Sweden – Paris: Center for Educational Research and Innovation, OECD. – February, 2005.
6. EURYDICE data base, EURYBASE
http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/eurybase_en.
7. Lundahl L. Sweden: Decentralization, Deregulation, Quasi-markets - And Then What? / L. Lundahl // Journal of Education Policy. – № 17 (6) – P. 687–697.
8. Sahlgren G. Schooling for money: Swedish Education Reform and the Role of the Profit Motive. IEA Discussion Paper № 33. – December 2010. – 30 p.

РЕЗЮМЕ

Е. С. Ковальчук. Современные реформы школьного образования в Швеции: опыт для Украины.

В статье исследованы современные (конец XX начало XXI века) реформы в области среднего образования Швеции, где основной стала реформа децентрализации управления. Предложено использовать положительный шведский опыт школьной автономии для проведения процессов реформирования в Украине.

Ключевые слова: реформа, децентрализация, система образования, Швеция, автономия.

SUMMARY

O. Kovalchuk. Modern school reforms in Sweden: experience for Ukraine.

The article analyses the modern (late twentieth beginning of the XXI century) reform processes in the field of secondary education in Sweden. The author proposes to use the positive experience of the Swedish school autonomy for the reform processes in Ukraine.